

تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر سبک زندگی مهدی توکلی اله آبادی

دانش آموخته کارشناسی ارشد جامعه شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان

چکیده

شبکه های اجتماعی آمده اند تا مردم در سراسر دنیا بتوانند ارتباطی بهتر و راحت تر داشته باشند گرچه اساس ایجاد شبکه های اجتماعی کارکرد مثبت آن در اطلاع رسانی و آگاهی بخشی بوده است اما آنچه جامعه با آن مواجه است چیزی غیر این است. شبکه های اجتماعی تغییرات بنیادین در سبک زندگی و فرهنگ جوامع مختلف ایجاد می کنند به شکلی که امروزه اعتیاد در استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی به معضلی برای نهاد خانواده در سراسر جهان تبدیل شده است. هدف این تحقیق تاثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی می باشد. این مقاله از نوع مقالات مروری بوده و روش جمع آوری اطلاعات استفاده از منابع کتابخانه ای و فصلنامه ها و مجلات علمی بوده است. با توجه به مطالعات صورت گرفته این شبکه های می توانند بر ادبیات افراد جامعه تأثیر بگذارند، پوشش آنها و همچنین روابط با جنس مخالف را دگرگون کنند. کاربران شبکه های اجتماعی از این شبکه ها برای بیان رویدادهای زندگی خود، خاطرات، موقعیت اجتماعی و مانند این ها استفاده می کنند و یا از طریق به اشتراک گذاشتن افکار و عقایدشان با دیگران به گفتگو می پردازند و بدین ترتیب احساسات گوناگون خود را به گونه ای تخلیه می کنند. **کلمات کلیدی:** سبک زندگی، شبکه های اجتماعی، فضای مجازی

مقدمه:

استفاده از فناوری های نوین ارتباطی در دهه های اخیر ما را وارد عصر و جامعه ی تازه ای کرده است . جامعه ای که آن را فرا صنعتی آن را جامعه ی شبکه ای شبکه ای و آن را جامعه اطلاعاتی نامیده اند. گسترش روز افزون فناوری های مربوط به ارتباطات الکترونیکی همچون شبکه های در ماهواره ای و اینترنتی و تاثیر آن روی بسیار از شیون اجتماعی ، فرهنگی ، سیاسی ، اقتصادی ، جامعه را دستخوش چنان تغییرات اساسی کرده است . که برخی صاحب نظران شبکه های اجتماعی مجازی را بعد جدید قدرت در سده ۲۱ دانسته اند (اسمعیلی گوچار و همکاران، ۱۳۹۶) .

امروزه تحولی گسترده در عرصه ارتباطات و اطلاع رسانی در حال وقوع است ، این تحول که بسیاری آن را تحول انقلابی در عرصه ارتباطات و شروع پارادایمی جدید در زندگی جوامع امروزی می خوانند ظهور و توسعه حیرت آور رسانه های نوین در جهان امروز است که در زمانی کوتاه در سراسر جهان گسترش یافته و مهمترین شکل و آشکارترین محصول آن اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی است . (خوش صفا ، کفاشی، ۱۳۹۶) .

تاثیر شبکه های اجتماعی باعث شکل گیری مفاهیمی همچون صمیمیت و اعتماد در فضای سایبر شده است . از طرفی برخی از مطالعات ارایه شده توسط کاربران میتواند منجر به کاهش پابندی به مباحث اخلاقی باشد. که این امور نیز بر دوام و استحکام روابط جوانان میتواند اثرگذار باشد. عضویت در شبکه های اجتماعی اینترنتی باعث ایجاد سبک جدیدی از زندگی نیز شده است. (شکاری نمین، حاجیانی، ۱۳۹۳) .

نتایج پژوهش (گروهل، ۲۰۰۳) در خصوص گرایش افراد به اینترنت و استفاده اعتیاد آور از آن نشان داد افرادی که وقت زیادی را صرف استفاده از اینترنت می کنند کسانی هستند که در زندگی با مشکلاتی مواجه اند. این افراد با صرف زمان زیادی برای دستیابی به اطلاعاتی که در بسیاری از مواقع بیهوده است، علاوه بر اتلاف وقت خود، دچار آسیب های این شبکه ها نیز می شوند. به وضوح و تجربه می توان دریافت که استفاده از این شبکه اجتماعی و سایر شبکه های نظیر آن با از میان برداشتن پرده ها و موانع و حجاب ها و وصل کردن همه اعضای آن بدون هیچ محدودیتی به همدیگر ، باعث رنگ باختن برخی ارزش ها شده است (مرادی و همکاران، ۱۳۹۳) .

در سال ۱۳۸۷ بود که مفهوم شبکه های اجتماعی به طور گسترده با حضور اورکات در میان کاربران ایرانی رواج پیدا کرد و در مدت کوتاهی آن قدر رشد کرد که پس از برزیل و آمریکا ، ایران سومین کشور حاضر در اورکات شد (مجردی و همکاران، ۱۳۹۳) .

اختراع اینترنت گونه های جدیدی از ارتباطات مجازی و جوامع مجازی را به دنبال داشته است . از سال ۱۹۹۰ که امکان بهره گیری از اینترنت عمومیت یافته استفاده از آن به دلیل دارا بودن قابلیت های چون فرامتنی و چند رسانه ای به سرعت رشد کرد. تکامل سرویس های اینترنت تا بدان جا که پیشرفت کرد که دسترسی همگانی به اطلاعات و اخبار در نسل اول پایگاه های اینترنتی به مشارکت همگانی و امکان تعامل در فضای وب در نسل دوم پایگاه های اینترنتی تحت عنوان رسانه های اجتماعی ارتقا یافت . مشارکت همگانی به معنی امکان تولید و به اشتراک گذاری انواع محتوا مانند : متن ، فیلم ، عکس ، حتی نرم افزار توسط کاربران است . رسانه های اجتماعی مبتنی بر فن آوری های وب و تلفن همراه می باشند . شبکه های اجتماعی مجازی از انواع رسانه های اجتماعی هستند . کاربران با عضویت در این شبکه ها می توانند با دوستان

و آشنایان، اقوام، و همکاران قدیمی و حتی آنها که فراموش کرده اند مرتبط شوند. دوستی های جدید را آغاز نمایند و بر اساس نیاز و خواست خود به عضویت گروه های مختلف در آیند و بدین ترتیب عضو اجتماعات مجازی شوند. تمامی این پیوندها فارغ از محدودیت های زمانی و مکانی، فرهنگی، اجتماعی، قشری و طبقاتی امکان پذیر است. (ضیایی پرور و عقیلی، ۱۳۸۸).

لئون جیمز در خصوص نقش رسانه اینترنت در ارتباطات بین فردی می گوید اینترنت راهی برای ارتباط بیشتر میان افراد است. به بیان دیگر، با استفاده از رایانه ها تبادل و تعاملی واقعی با سایرین از طریق ماشین برقرار می شود، نه اینکه ارتباطی ماشینی وجود داشته باشد. وی در مقایسه فضای سایر با ذهن انسان معتقد است رایانه ها پیوستگی و گستردگی ذهن آدمی را با قدرت و به شکلی مناسب به نمایش می گذارند و فضای سایر واقعیتی مجازی است که از طریق شبکه های رایانه ای ایجاد می شود. به همین دلیل ویژگی هایی مشابه و مطابق با ذهن آدمی دارد. همانطور که ذهن در هیچ فضای فیزیکی با خواص محدود کننده ای همچون وسعت، فاصله یا حجم نمی گنجد و از نظر زمانی و مکانی تماماً مجازی است، فضای سایر نیز هیچ محدوده زمانی و مکانی را نمی شناسد. از سوی دیگر، فضای سایر به طور کلی از دو جنبه به ذهن آدمی شباهت دارد: قابلیت تبادل و تعامل متقابل و نحوه سازماندهی؛ این بدان معناست که هزاران نفر می توانند از هر مکانی به طور همزمان یا در زمان های مختلف درباره موضوعی مشترک با یکدیگر تبادل و تعامل داشته باشند. فضای سایر در واقع ذهنی همگانی است و به کارگیری این فضا و شرکت در آن به منزله سازوکارهای رشد و بالندگی واقعیت مجازی به شمار می آید. به اعتقاد لئون جیمز واقعیت مجازی فضای سایر بسیار واقعی تر از واقعی است (جیمز، ۲۰۰۹).

سبک زندگی

در زبان های مختلف از ترکیب "سبک زندگی" در شکل های مختلف یاد شده، در زبان آلمانی (Lebenstill) و در زبان انگلیسی در شکل (Life Style), (Style of Life / Living) در گذشته و امروز بیشتر به صورت (Lifestyle) استفاده شده است. این ترکیب از دو واژه "سبک ۱" و "زندگی ۲" تشکیل می شود. معنای لغوی واژه "زندگی" روشن است، اما در تعریف واژه "سبک" در لغت نامه ها معانی گوناگونی درج شده است (که البته ریشه در کاربرد آن در علوم مختلف دارد). (Style) اصل لاتینی (Stilus) و فرانسه قدیم (Stylus) است که به معنی اشیای نوک تیز فلزی (مانند نیزه و قلم حجاری) بوده است (لغت نامه آمریکن هریتیج، ۲۰۰۴) امروزه این کلمه در زبان انگلیسی به معنی: "نوع، روش، سبک اثاثیه" (پیشین)، "شکل دادن یا طراحی چیزی (مانند موی سر) یا شی (مانند تکه ای از لباس یا اسباب و وسایل)" تا به نظر جالب و جذاب آید، کیفیت برتر در ظاهر، طراحی یا رفتار " (لغت نامه کمبریج، ۲۰۰۴)، "تطابق با معیار شناخته شده، شیوه های که براننده و مناسب پنداشته می شود، خصوصاً در رفتار اجتماعی؛ زیبایی، ظرافت یا سهولت؛

شیوه یا تکنیک " (لغت نامه وبستر، ۲۰۰۴) " نحوه عرضه، خصوصاً در موسیقی یا یکی از هنرهای زیبا... ترکیب طرح های مشخص ادبی یا فرضیه های هنری " (لغت نامه وبستر ۹۸ - ۱۹۹۶) ، "اشکال مختلف هنرها، شکل متمایز و قابل شناسایی در یک رشته هنری مثل موسیقی، معماری، ادبیات و...؛ استعداد و قوه تشخیص قوه برانگیزاننده در مسیری که چیزی انجام می شود خصوصاً ویژگی ای که تمایل قابل اطمینانی را به ارائه مهارت یا سلیقه زیبا عرضه می کند. " (لغت نامه ام. اس. ان انکارتا، ۲۰۰۴) ، " شیوه مشخص تعبیر (در نوشتار یا سخنرانی) ...، شیوه یا تکنیک خاص که توسط آن چیزی انجام، خلق یا اجرا می شود. " (لغت نامه وبستر، ۲۰۰۴) ، " شیوه ای که در آن چیزی گفته یا انجام می شود، مثل سبک سخنرانی یا نوشتن " (لغت نامه آمریکن هریتیج، ۲۰۰۰) و "طریقه نوشتار و یا گفتار" که در مقابل محتوا قرار دارد) ، طریقه انجام چیزی به خصوص زمانی که ویژگی یک هنرمند یا دوره هنری باشد " (لغت نامه آکسفورد، ۱۹۸۷).

" شیوه و روش انجام چیزی خصوصاً شیوه ای که برای فرد، گروهی از مردم، مکان یا دورها ی، نوعی باشد. " (لغت نامه کمبریج، ۲۰۰۴) ، " اجرا یا انجام اموری که تمایز دهنده فرد یا گروه یا سطح یا... خاصی باشد " (لغت نامه وبستر، ۱۹۹۶) ، "نوع تصور و فردیتی که در افعال و سلیقه های شخص ارائه می شود. " (آمریکن هریتیج، ۲۰۰۰) ، " شیوه بیان چیزی (در زبان یا هنر یا موسیقی یا ...) که مشخصه فرد خاص یا گروه خاص یا مردم خاص یا دوره خاصی است...؛ سلیقه و زیبایی متمایز، سلیقه عمومی در زمان خاص " (لغت نامه پرینستون، ۲۰۰۳) ، " طرز. نگرش خاص فردی و سلیقه که بیانگر و ممیز راه زندگی است. " (لغت نامه وبستر، ۲۰۰۴) ، " شیوه انجام چیزی، خصوصاً راهی که نشان دهنده تأکید بر طرز نگرش خاص یا مشخصه دوره معینی باشد " (لغت نامه ام. اس. ان. انکارتا، ۲۰۰۴) ، و " شیوه یا عادت متمایز رفتاری یا حرکت فرد. " (لغت نامه وبستر، ۲۰۰۴).

ارسطو و افلاطون نیز بحث های مبسوطی در مورد "سبک شناسی خطابه" مطرح کرده اند. " افلاطون"، سبک را به معنی هماهنگی کامل میان الفاظ و اندیشه می داند و ارسطو در جایی به تعداد آثار، قائل به تعدد سبک است و در جایی دیگر، حدود 10 سبک را طبقه بندی می کند، اما بنا بر مدارک موجود، اصطلاح سبک در طبقه بندی متون ادبی، اولین بار توسط بوفن^۳، نویسنده فرانسوی (۱۷۸۸ - ۱۷۰۷) ، به کار رفته است به تغییر بوفن، سبک زندگی از "حرکات و انتظامی که گوینده به افکار خود می دهد".

در ایران، اصل بحث سبک شناسی مربوط به دوره معاصر است. ملک الشعرا ی بهار، رضاقلی خان هدایت را اولین کسی می داند که این کلمه را در کتابش، مجمع الفصحاء، به معنی روش به کار برده است. ترکیب "سبک زندگی" این چنین معنا شده است:

۱. روش نوعی زندگی فرد، گروه یا فرهنگ، روش خاصی از زندگی یک شخص یا گروه.
۲. شیوه زندگی یا سبک زیستن که منعکس کننده گرایش ها و ارزش های یک فرد یا گروه است؛ عادات، نگرش ها، سلیقه ها، معیارهای اخلاقی، سطح اقتصادی و ... که باهم، طرز زندگی کردن فرد یا گروهی را می سازند.

^۳ Buffon

معنای اول، توضیح واژه به واژه‌های از ترکیب "سبک زندگی" محسوب می‌شود و معنای دوم، بیان معنای اصطلاحی است که امروزه در ادبیات علوم انسانی و اجتماعی رواج یافته است. نکته تأمل برانگیزی که در معناهای مذکور به نظر می‌رسد این است که محوریت بحث زیبایی شناسی که در کلمه (Style) و پیشینه تاریخی آن وجود دارد، در آنها لحاظ نشده، جنبه روشی و صورتی (شکلی) موجود در کلمه (Style) به جنبه‌های محتوایی و معنایی نیز توسعه یافته است (مهدوی کنی، ۱۳۷۸).

سبک زندگی الگوهایی از رفتار و کنش‌ها را دربرمی‌گیرد که بین افراد تمایز ایجاد می‌کند. سبک زندگی در چارچوب تعامل بین افراد و معنایی که در این تعامل رد و بدل می‌شود، ظهور می‌یابد. سبک زندگی علاوه بر الگوهای رفتاری، مجموعه‌ای از نگرشها، باورها و جهت‌گیری‌های فرد نیز می‌باشد. به عبارتی؛ علاوه بر جنبه عینی (امور بیرونی)، ذهنیات (امور درونی) را نیز شامل می‌شود. سبک زندگی فعالیتی انتخابی و روزمره است؛ یعنی فرد در انتخاب آن از اختیار و کنشگری برخوردار بوده، آن را در جریان زندگی خویش عملی می‌سازد. سبک زندگی از وحدت برخوردار است؛ زیرا مجموعه‌ای از عادات و رفتارها را دربرمی‌گیرد که مستلزم انسجام و هماهنگی‌اند. در شکل‌گیری سبک زندگی، ذائقه مفهومی محوری است. به عبارتی دیگر، سبک زندگی بر مبنای یک تمایل و ترجیح یا مجموعه‌ای همگرا از ترجیح‌ها و تمایلات شکل می‌گیرد. سبک زندگی حاصل روایتی از فرد و هستی اوست و برداشت و تلقی فرد از خویش و ارزشها یش رایان می‌دارد. در مجموع، برای تعریف نهایی از سبک زندگی باید بگوییم که سبک زندگی مجموعه‌ای نسبتاً هماهنگ و منسجم از کلیه امور عینی و ذهنی زندگی فرد یا گروه است. این امور می‌تواند شامل دارایی‌ها، الگوهای رفتاری، روابط اجتماعی، مصرف، فعالیت‌های فراغتی و سرگرمی، پوشش و مدیریت بدن، نحوه غذا خوردن و دکوراسیون منزل و... باشد که امور و رفتارهایی بیرونی و قابل مشاهده‌اند. همچنین می‌تواند در برگیرنده پیشها (ادراکات، اعتقادات و جهان بینی)، گرایشها (ارزشها و ترجیحات) و... باشد که رفتارهایی درونی و ذهنی‌اند. سبک زندگی، گستره‌ای رفتاری را دربرمی‌گیرد که اصلی انسجام بخش و هماهنگ کننده بر آن حاکم است و بخش اعظم زندگی فرد را تحت سیطره دارد (باینگانی و همکاران، ۱۳۹۲).

جدول شماره (۱): تعریف صاحب نظران مختلف در مورد سبک زندگی

ردیف	صاحب نظر	تعریف سبک زندگی
------	----------	-----------------

۱	آدلر	سبک زندگی را کلیت بی همتای فردی زندگی که همه فرایندهای عمومی زندگی ذیل آن قرار دارند تعریف کرده است. به باور او، سبک زندگی طرح و دریافتی اجمالی است از جهان. فرایند در حال گذار و راه است؛ راه یکتا و فردی زندگی و دستیابی به هدف است؛ خلاقیتی است حاصل کنار آمدن با محیط و محدودیت های آن. رفتار و منش نیست، بلکه امری است و خود به واسطه خو یها و منش فردی شکل می گیرد.
۲	کلاکھون	سبک زندگی را این گونه تعریف کرده است: مجموعه ها یا الگوهای خود آگاه و دقیقاً توسعه یافته ترجیحات فردی در رفتار شخصی مصرف کننده.
۳	لیزر	معتقد است سبک زندگی طرز مشخص یا متمایز زندگی کردن گروهی از مردم است. نظامی است که از تأثیر فرهنگ (ارز شها، منابع، نمادها و قوانین) بر نیروهای زندگی در گروه شکل می گیرد. الگوی رفتاری گروهی که در خریدهای مصرف کننده انبوه و روش های مصرفی انعکاس یافته است.
۴	مک کی	سبک زندگی را الگویی برآمده از ارز شها و باورهای مشترک یک گروه یا جامعه می داند که به صورت رفتارهای مشترک ظاهر می شود.
۵	بورديو	فعالیت های نظام مندی که از ذوق و سلیقه فرد ناشی می شوند و بیشتر جنبه عینی و خارجی دارند و در عین حال به صورت نمادین به فرد هویت می بخشند و میان اقشار گوناگون اجتماع تمایز ایجاد می کنند. معنا یا ارزشهای این فعالیت ها، از موقعیت های آن در نظام تضادها و ارتباطها اخذ می شود. سبک زندگی دارایی هایی است که به وسیله آن، اشغال کنندگان موقعیت های متفاوت خودشان را با قصد تمایز یا بدون قصد آن از دیگران تمایز می بخشند.
۷	ونزل	از کلیت الگوهای رفتاری و تمایل هنجاری می داند که از طریق فرایندهای اجتماعی تکامل می یابند.
۸	لسلی	رفتارهایی با قشر بندی حیثیتی و اعتباری مرتبط اند. سبک زندگی فقط آنچه یک فرد از آن موارد دارد نیست، بلکه چگونگی نمایش آنها از سوی فرد است. هم الگوهای مصرف را شامل می شود و هم قدرتی که از این ناحیه کسب می شود

سبک زندگی، سیاست فرصت ها نیست. سیاست زندگی، سبک زندگی است. سیاستی است که با منازعات و کشمکش هایی در باب یک سؤال پیوند دارد: چگونه ما باید در دنیایی زندگی کنیم که در آن، آنچه به وسیله طبیعت که همه رفتارها و تجربیات انسانی را هدایت یا سنت تثبیت شده، اکنون موضوع تصمیم گیری انسان قرار گرفته است	گیدنز	۹
سبک های زندگی، الگوهای متمایز کنش در میان مردم است و مردم در زندگی روزانه خود از مفهوم سبک زندگی بی آن که توضیح منظور خود را ضروری ببینند، استفاده می کند زیرا این مفهوم به توضیح رفتار افراد، علل آن و معنایی که این رفتار برای آن ها دارد کمک می کند	چنی	۱۰
اصطلاح سبک زندگی مد است که تن، پوشاک، طرز صحبت کردن، وقت گذرانی، ترجیحات خوردنی و نوشیدنی، منزل، اتومبیل، انتخاب محل تفریح و سایر کارهای شخصی را باید به عنوان شاخص های فردیت و سلیق های او بشمار آورد. امروزه به طرف جامعه ای بدون گروهای ثابت منزلتی حرکت می کنیم که در آن دیگر انطباق با سبک های زندگی که برای گروهای ویژه تثبیت شده باشد معنی ندارد. جامعه ای که فدرستون به آن اشاره دارد جامعه ای است که دارای گروهای ثابت طبقه اجتماعی است که تعیین کننده الگوهای جدید مصرف عملا از بین رفته اند	مایک فدرستون	۱۱
سبک های زندگی عملاً فرهنگ زیست شده ای هستند که افراد به کمک آنها، فعالانه هویت خود را ابراز می دارند	میلز	۱۲
سبک زندگی هسته هویت است	یوهانسون ومیگل	۱۳
سبک زندگی را الگویی از مصرف می داند که در بردارنده ترجیحات، ذائقه و ارزش هاست	یاسر من	۱۴
سبک زندگی عبارت است از «هر شیوه متمایز و بنابراین قابل تشخیص زیستن	سویل	۱۵
سبک زندگی، فعل و انفعال فرد را در محیط زندگی او نشان می دهد. در جوامع سنتی انتخاب های مبتنی بر مصرف به شکل گسترده ای براساس طبقه، کاست، محیط روستا یا خانواده دیکته می شود؛ در حالی که در جوامع مدرن به هر حال مردم دارای آزادی عمل بیشتری در انتخاب کالاها و خدمات و فعالیت هایی هستند که به نوبه خود هویت اجتماعی را خلق می کند	سولومون	۱۶
سبک زندگی در واقع مد یا حالت زندگی یک فرد است	آرتور آسابرگر	۱۷
«اصطلاح سبک زندگی به روش زندگی مردم و بازتابی کامل از ارزش های اجتماعی، طرز برخورد و فعالیت ها اشاره دارد. همچنین ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی (فعالیت بدنی، تغذیه، اعتیاد به الکل و دخانیات و...) است که در پی فرایند جامعه پذیری به وجود آمده است	سازمان بهداشت جهانی	۱۸

۱۹	سیوبرگ و انگلبرگ	مفهوم سبک زندگی بر مبنای سه محور و ویژگی تعریف کرده اند. ۱- ارزش هایی که فرد با ارجاع به تعداد اندکی از ملاک ها و معیارها نظیر آزادی، عدالت و برابری بیان می دارد. ۲- دسته ای از باورها، نگرش ها، منافع و کنشها ۳- الگوهای واقعی رفتار
۲۰	پارنل	سبک زندگی اینکه یک نفر چگونه زندگی می کند که خود بدین معناست که فرد از چه محصولاتی استفاده می کند و راجع به آنها چه احساسی دارد. سبک های زندگی بیان برداشت فرد از خویش و ارزشهایی فردی اند که در انتخاب ها و رفتارهای مصرفی افراد انعکاس می یابند و الگوهای واقعی رفتارند که با فعالیت ها، علایق و عقاید فرد تبلور می یابند
۲۱	اسلاتر	سبک زندگی از نظم سنتی متفاوت است و جایگزین آن می شود و با تقسیمات ساختاری مدرن (از قبیل طبقه، طبقه، جنسیت و قومیت) حداقل در دو جنبه اساسی تفاوت دارد: نخست اینکه، سبک زندگی به ارائه الگویی کاملاً فرهنگی گرایش دارد که سبک زندگی از نشانه ها، باز نمایی ها، رسانه ها و ... ساخته می شود و همان گونه که اینها نا پدیدارند، سبک زندگی نیز بی ثبات است. دوم اینکه فرد در مقام نظر می تواند بر اساس یک ویرتین مغازه، کانال تلویزیون، قفسه سوپر مارکت و تغییر می کند. بنابراین بی ثباتی هویت مدرن، تا حدی به مثابه جنبه ای از ناپایداری اشکال عضویت اجتماعی فهمیده می شود

منبع: الفت و سالمی، ۱۳۹۱

شبکه های اجتماعی مجازی

ظهور اینترنت به گردش اطلاعات در سطح جهان شدت بخشیده و زمینه ساز ایجاد فضاهای اجتماعی جدید شده است. این فضاها بدون مرز هستند و روابط اجتماعی را تحت تأثیر قرار می دهند. اینترنت اقصی نقاط عالم را در شبکه های جهانی بر ساخته از فن آوری اطلاعات و ارتباطات به یکدیگر پیوند داده و مجموعه ای از اجتماعات مجازی را به وجود آورده است. این اجتماعات، با توجه به اینکه از زیر ساخت اینترنتی برخوردارند و بر مبنای روابط و تعاملات مجازی شکل گرفته اند، به مثابه منبع جدیدی برای رشد سرمایه اجتماعی عمل می کنند. متقابلاً سرمایه اجتماعی نیز چارچوبی را برای مطالعه میزان کارایی روابط بین فردی و شبکه های ارتباطی اجتماعی فراهم می کند و در ارتباط با اینترنت و محصول اصلی آن یعنی "دنیای مجازی" قرار میگیرد. می توان پیش بینی کرد که ظهور جهان مجازی بسیاری از روابط، نگرشها، روندها و ظرفیت های آینده جهان از جمله سرمایه اجتماعی را تحت تأثیر قرار دهد، چرا که جهان مجازی پدیده های است که به موازات و حتی گاه مسلط بر جهان واقعی رشد کرده و تداوم پیدا می کند. این تاثیرها در هر جامعه ای، به ویژه قشر جوان را که بیش از گروه های اجتماعی دیگر در معرض فرآیند جهانی شدن قرار دارند، متاثر می کند. امروزه شبکه های اجتماعی، مهد تمدنهای و فرهنگ های مختلف بشری است. وجود زبانهای مختلف در رسانه های اجتماعی، امکان حضور تمام افراد جامعه را فراهم می کند که می توانند فرهنگ حاکم بر جامعه خود را به معرض دید

عموم بگذارند. مفهوم شبکه اجتماعی اولین بار در سال ۱۹۴۰ در انسان شناسی توسط رادکلیف براون معرفی شد. سپس در اواسط دهه ۱۹۵۰ این مفهوم توسط بوت و بارنز مورد استفاده قرار گرفت (کوپر، ۱۹۸۹ به نقل از چلیبی، ۱۳۷۳: ۱۰). شبکه های اجتماعی مجازی می توان گفت سایت هایی هستند که از یک سایت ساده مانند موتور جستجوگر با اضافه شدن امکاناتی مانند چت و ایمیل و امکانات دیگر خاصیت اشتراک گذاری را به کاربران خود ارائه می دهند (سلطانی فر، ۱۳۸۹). سایت های شبکه های اجتماعی مبتنی بر وب با اتصال مردم یا گروه ها به یکدیگر سبب به اشتراک گذاری اطلاعات از طریق اینترنت می شوند. الیسون و بوید معتقدند شبکه های اجتماعی مجازی خدمات مبتنی بر وبی هستند که اجازه میدهند افراد بتوانند ۱- در چهارچوب یک سیستم مشخص، پروفایل های عمومی و نیمه خصوصی بسازند ۲- یا سایر کاربرانی که در آن سیستم حضور دارند به تبادل نظر و اطلاعات پردازند و ۳- لیست پیوندهای خود و دیگرانی که در آن سیستم هستند را مشاهده می کنند (الیسون و بوید، ۲۰۰۷) در واقع شبکه های اجتماعی اینترنتی برای افزایش و تقویت تعاملات اجتماعی در فضای مجازی طراحی شده است. به طور کلی از طریق اطلاعاتی که روی پروفایل افراد قرار می گیرد مانند عکس کاربر، اطلاعات شخصی و علایق (که همه اینها اطلاعاتی را در خصوص هویت فرد فراهم می آورد) برقراری ارتباط تسهیل می گردد. کاربران می توانند پروفایل های دیگران را ببینند و از طریق برنامه های کاربردی مختلف مانند ایمیل و چت با یکدیگر ارتباط برقرار کنند (پمپک و همکاران، ۲۰۰۹). گاهی در کنار اصطلاح فضای مجازی به اصطلاح فرهنگ مجازی برخورد می کنیم. مسائلی که برای نظریه پردازان در حوزه فرهنگ در فضای مجازی مطرح میشوند شامل مسائلی همچون شکل گیری فرهنگ جدید، بازنمایی و درک از واقعیت مجازی و هویت می شوند (بل، ۲۰۰۱) اهمیت و قدرت اشکال اجتماعی مانند اجتماعات مجازی و گفتمان فضای مجازی در فرهنگ عامه و حوزه های دیگر هم بخش دیگری از حوزه مطالعاتی این نظریه پردازان را تشکیل می دهند (باربارا کندی و دیوید بل، ۲۰۰۱، بل ۲۰۰۰ و اندرو هرمن و توماس سویفت، ۲۰۰۰). پس از ظهور فرهنگ مجازی کم سر و کله خرده فرهنگ های مجازی هم پیدا شد. جماعت های مجازی و آنلاین که به زیر شاخه های مختلف تقسیم می شوند باعث ظهور این خرده فرهنگ ها شده اند.

بل (۲۰۰۱) فرهنگ مجازی را مصنوع فضای مجازی می داند. کلماتی که روی صفحه کامپیوتر پدیدار می شوند تشکیل جماعت می دهند. این جماعت های مجازی فرهنگ خاص خود را دارند و هویت ها هم در این جماعت ها دوباره تعریف می شوند. نکته مهم در باره این هویت این است که در فضای مجازی چنین هویت هایی شدت انعطاف پذیر و فریبده می شوند. فرهنگ مجازی در چنین فضایی شکل می گیرد. رینگولد (۱۹۹۹) معتقد است. عامه مردم در برخورد با فضای مجازی همان کاری را خواهند کرد که با بقیه فناوریهای ارتباطی کرده بودند یعنی متخصصان ارتباطات را شگفت زده خواهند کرد. اما باید اذعان کرد که پیش بینی اینکه فرهنگ مجازی چه مسیری را طی خواهد کرد بسیار مشکل است.

نگاهی به پژوهش های مختلف :

جدول شماره (۲): مروری بر پژوهش های انجام شده

ردیف	نویسنده (گان)	عنوان تحقیق	سال	نتایج
۱	سلیمانی پور	پیامدهای منفی شبکه های اجتماعی	۱۳۸۹	منزوی شدن از محیط های واقعی اجتماع، شکل گیری و ترویج سریع شایعات و اخبار کذب، تبلیغات ضد دین و شبهات، نقض حریم خصوصی افراد
۲	عدلی پور و سپهری	شبکه های اجتماعی فیسبوک و روابط خانوادگی کاربران جوان ایرانی	۱۳۹۲	شبکه های اجتماعی مجازی نظیر فیسبوک به کاهش فعالیت های روزانه در محیط خانواده، بی اعتمادی والدین به فرزندان، کاهش ارتباطات رودررو با افراد خانواده شده است
۳	مصطفی محمدی	تاثیر شبکه های اجتماعی و فضای مجازی بر میزان طلاق	۱۳۹۶	امروزه انسانها توسط انواع رسانه ها و وسایل اطلاع رسانی مانند رادیو و تلویزیون، ماهواره، اینترنت، تلفن همراه و غیره محاصره شده اند، کمتر کسی است که دست کم ساعتی از روز را با یکی از این رسانه ها سپری نکند. بهره گیری از ابزارها و فناوری های نوین برای ارتباط با یکدیگر آثاری عمیق بر روابط خانوادگی و اجتماعی گذاشته است.
۴	حسن خوش صفا، مجید کفاشی	بررسی رابطه شبکه های اجتماعی مجازی و ارزشهای خانواده	۱۳۹۶	با ورود تکنولوژی و وسایل ارتباط جمعی در بعد وسیع و دسترسی آسان و آنی به شبکه های اجتماعی مجازی در خانواده ها، ارزشهای خانواده تحت تاثیر قرار گرفته و موجب شده تا شاهد تغییراتی در رفتار و گفتار نسلها باشیم. این شبکه ها علاوه بر نقاط قوت دارای نقاط ضعفی هم هستند. وسایل ارتباط جمعی فواصل را ناپدید

<p>می‌کنند، همچنان که جدار بین انسانها را نیز تا حدود زیادی شفاف تر می‌سازند. آنچه در خانواده از اهمیت برخوردار است، توجه به ارزشهای آن است. ارزشهای خانواده از اساسی ترین عناصر یک نظام اجتماعی هستند که از طریق کنترل و هدایت آن‌ها می‌توان جامعه را به زوال و یا به تعالی کشاند. بسیاری از دانشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی بر این با روند که ترکیب و همگرایی فناوریهای اطلاعاتی و ارتباطی و تجدید ساختار نظام سرمایه دارای در دهه اخیر ما را وارد عصر و جامعه تازه‌ای کرده که دانیل بل ۴ آن را جامعه فراصنعتی، کاستلز ۵ جامعه شبکه‌ها و تادائو اومه سائو ۶ آن را جامعه اطلاعاتی نامیده است.</p>				
<p>سبک زندگی و مکانیسم‌های حاکم بر شکل گیری و حفظ آن به واسطه پیدایش و ورود فناوری های نوین ارتباطی یعنی اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی در حال دگرگونی است، این دگرگونی به این معنا است که این فناوری‌ها قادرند نقش به سزایی را در تغییر شیوه و سبک زندگی ما ایفا کنند.</p>	۱۳۹۵	<p>رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی با مولفه‌های سبک زندگی</p>	شیخ زاده	۵
<p>فناوری های ارتباطی با دستکاری در زمان و فضا، دنیایی را پدید آورده‌اند که بسیار کوچک و فشرده است انفجار سرسام آور و خیره کننده اطلاعات و ارتباطات به وسیله تکنولوژی، ویژگی دیگر جهان معاصر را تعیین می‌کند که همان اطلاعات محوری است. این تحولات سبک</p>	۱۳۹۷	<p>تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی نسل چهارم</p>	<p>عالیه رضایان، افسانه، ادیسی</p>	۶

^۴ - danyal bel

^۵ - kastelz

^۶ - Tadaomeh sau

<p>زندگی، شیوه‌های کسب و کار، راههای آموزش و حتی ابزارهای سرگرمی را تغییر داده و دنیای دیگری را تحت عنوان دنیای مجازی به یک واقعیت تبدیل کرده است.</p>				
<p>به بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت جوانان پرداخته‌اند، در عرصه هویت، فضای مجازی از آن دو مورد امکان و فرصت است که منابع و ابزارهای لازم برای ساخت هویت را بسیارافزون می‌نماید و قابلیت و توانایی منابعی چون مکان، زمان و فرهنگ را در زمینه هویت سازی سنتی بسیار کاهش می‌دهد. گیدنز^۷ معتقد است که فناوری‌های بسیار پیشرفته و کارآمد ارتباطی سبب جدایی مکان از زمان و فضا می‌گردد. و این امکان را فراهم می‌آورد که زندگی اجتماعی در فضایی بسیار گسترده شکل بگیرد و توانایی امکان در محدود و مقید کردن روابط اجتماعی و گستره زندگی اجتماعی بسیار کاهش یابد. به بیانی دیگر این فناوریها به واسطه فشردگی زمان و مکان و فضا منند شدن زندگی اجتماعی بر کارکرد هویت سازی منابع هویت خصوصاً فرهنگ تاثیر گذاشته است و با برهم ریختن فضای انحصاری و از بین بردن مصونیت فرهنگ ها، قابلیت ها و توانایی آنها در زمینه هویت سازی سنتی را کاهش می‌دهد. در واقع فضای مجازی با خارج نمودن افراد از محدوده جغرافیایی خود و از بین بردن زمان و همچنین فروریختن مرزهای فرهنگی و افزایش ارتباطات فرهنگ های مختلف با یکدیگر در هویت افراد تاثیر می‌گذارد</p>	۱۳۹۳	<p>رابطه مصرف رسانه ای با هویت اجتماعی و سبک زندگی نوین در بین جوانان شهر تبریز</p>	<p>پور عدلی و همکاران</p>	۷

^۷ - Gidenez

نتیجه گیری

در خصوص شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی دو رویکرد وجود دارد: رویکرد اول، مطالعه تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی است و رویکرد دوم بررسی رابطه حضور در شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی است. رسانه‌های اجتماعی محبوب‌ترین بخش‌های فضای مجازی برای استفاده عموم هستند. از کودکان و نوجوانان گرفته تا مادر بزرگ‌ها، مدارس، شرکت‌های دولتی، انجمن‌های خیریه، برندهای تجاری و ... سعی می‌کنند در رسانه‌های اجتماعی حضور پیدا کرده و ضمن تولید محتوا برای خود مخاطبان ثابتی دست و پا کنند. دلایل و نیازهای متنوع کاربران روز به روز بر رشد و دامنه گسترش رسانه‌های اجتماعی می‌افزاید. کاربران گوناگون در سطوح مختلف سنی، تحصیلی، فرهنگی و با جنسیت، نژاد و زبان‌های متفاوت بر حسب علائق، اهداف، دلایل و نیازهای خود، طیف وسیعی از محتوا را تولید و یا بازنشر می‌کنند. در نتیجه استفاده و وابستگی به رسانه‌های اجتماعی رشدی روز افزون داشته و در زندگی کاربر جایگاه مشخصی پیدا خواهد کرد و پس از مدتی جزئی از سبک زندگی فردی و جمعی افراد جامعه خواهد شد. شبکه‌های اجتماعی بر حسب هدف و موضوع فعالیت راه‌اندازی می‌شوند، و امکانات متنوعی علاوه بر امکانات عمومی مانند اضافه کردن دوستان، به اشتراک‌گذاری متن، تصویر و فایل‌های چندرسانه‌ای و سیستم ارسال پیام در اختیار کاربران قرار می‌دهند. امکانات و ویژگی‌هایی نظیر خبرخوان، بازی‌های آنلاین، تماشای فیلم، ارتباط با سایر رسانه‌ها، ارتباط با دستگاه‌های قابل حمل نظیر موبایل و تبلت و نظایر اینها، کاربران این شبکه‌ها را از مراجعه به چندین سایت باز داشته و احتیاجات و نیازمندی‌های اطلاعاتی، ارتباطی و تفریحی مختلف آنها را پوشش می‌دهد. نتیجه آنکه گرایش به شبکه‌های اجتماعی با توجه به دامنه و تنوع فعالیت‌ها افزایش یافته و به صورت ناخودآگاه در سبک زندگی کاربران تأثیر می‌گذارد.

شبکه‌های اجتماعی تغییرات بنیادین در سبک زندگی و فرهنگ جوامع مختلف ایجاد می‌کنند. این شبکه‌های می‌توانند بر ادبیات افراد جامعه تأثیر بگذارند، پوشش آنها و همچنین روابط با جنس مخالف را دگرگون کنند. کاربران شبکه‌های اجتماعی از این شبکه‌ها برای بیان رویدادهای زندگی خود، خاطرات، موقعیت اجتماعی و مانند اینها استفاده می‌کنند و یا از طریق به اشتراک گذاشتن افکار و عقایدشان با دیگران به گفتگو می‌پردازند و بدین ترتیب احساسات گوناگون خود را به گونه‌ای تخلیه می‌کنند. میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی ارتباط مستقیمی وجود دارد. در پژوهش (محمودی، ۱۳۹۴) مشخص شده است که میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی و تغییر سبک زندگی رابطه مستقیمی وجود دارد. به عنوان مثال جایگاه فعالیت کاربران در شبکه‌های اجتماعی رابطه مستقیمی با انجام ندادن تکالیف درسی، کاهش مطالعه، افزایش حضور در فضای مجازی و عدم ارتباط با افراد خانواده دارد. همچنین، نتایج این پژوهش نشان داد، سبک زندگی مجازی و عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر نحوه آرایش پروفایل، نحوه انتشار تصاویر و سبک بیان افراد تأثیر دارد. شبکه‌های اجتماعی تأثیرات دیگری از جمله تغییر سبک ازدواج، از بین رفتن قبح ارتباط با جنس مخالف، دوستی‌ها و رواج ازدواج اینترنتی دارند تا جایی که درصد قابل توجهی از افراد اذعان کردند که به دنبال یافتن شریکی از جنس مخالف در فضای مجازی هستند. همچنین، در خصوص انگیزه مردان برای عضویت در شبکه‌های اجتماعی سرگرمی، مشارکت در بحث‌های گروهی، ابراز عقیده، آشنایی با دوستان جدید، برقراری ارتباط با جنس مخالف و دعوت دیگران

برای عضویت، بالاترین فراوانی را داشت. در مورد زنان نیز سرگرمی، کسب درآمد، طرح مباحث شغلی و حرفه‌ای، مشارکت در بحث‌های گروهی، ابراز عقیده، کسب اطلاعات و دانش در مورد موضوعات مختلف و کسب اخبار جدید مطرح شده است.

لذا شبکه‌های اجتماعی و ابزارهای ارتباطی مانند سایر دستاوردهای فناوری، دارای فواید بی‌شماری در زمینه‌های گوناگون، از جمله، در ارتقای آموزش، پژوهش و اطلاع‌رسانی است، ولی در عین حال، آسیب‌ها و مشکلات متعددی را نیز به همراه دارد. پس در این باره نیز باید همانند سایر محصولات تمدن جدید، از همان قاعده کلی پیروی کنیم و به جای نفی و منع، تلاش خود را بر استفاده عاقلانه و آسیب‌شناسانه از این دستاورد ارزشمند متمرکز سازیم. یعنی با فرهنگ‌سازی و ترویج کاربردهای مثبت و آگاه‌سازی و هشدار نسبت به کاربردهای منفی این شبکه‌ها، فرصت‌های آن را افزایش داده و تهدیدهای آن را کاهش دهیم. همان کاری که باید در مواجهه با سینما، رادیو، تلویزیون، ویدئو، تلفن، اتومبیل، ماهواره و سایر محصولات تمدن غرب از ابتدا انجام می‌شد و سرسخت‌ترین مخالفان این ابزارها نیز نهایتاً به آن، روی آوردند.

منابع و ماخذ

- اسمعیلی گوچار، صلاح و علی آبادی، خدیجه و پور روستایی اردکانی، سعید (۱۳۹۶)، تاثیر بازی های آموزشی چندکاربره تحت وب بر یادگیری و انگیزش دانش آموزان، فصلنامه مطالعات و رسانه های نوین، دوره ۳ شماره ۱۱
- ایران مهر، مسلم و شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۶)، بررسی کیفی آسیب شناسی شبکه های اجتماعی مجازی بر سلامت روان دانش آموزان (از دیدگاه مشاوران مدارس)، فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۴۳-۷۲
- باینگانی، بهمن و ایراندوست، سید وحید و احمدی، سینا (۱۳۹۲)، سبک زندگی از منظر جامعه شناسی: مقدمه ای بر شناخت و واکاوی مفهوم سبک زندگی، فصلنامه مهندسی فرهنگی، سال هشتم، شماره ۷۷، ۵۷-۷۴
- خوش صفا، حسن و کفاشی، مجید (۱۳۹۶)، بررسی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و ارزشهای خانواده، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ششم، شماره ۲۳، ۱۷۳-۲۰۰
- رضاییان، عالیه و ادیسی، افسانه (۱۳۹۷)، تاثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی نسل چهارم، مطالعات میان فرهنگی، دوره ۱۳، شماره ۳۴، ۹-۳۶
- شکاری نمین، شیدا و حاجیانی ابراهیم (۱۳۹۳)، بررسی تاثیر شبکه های مجازی (فیس بوک) بر سبک زندگی جوانان، نشریه مدیریت فرهنگی، دوره ۸، شماره ۲۶، ۶۳-۷۹
- شیخ زاده، ابراهیم (۱۳۹۵)، بررسی رابطه شبکه های اجتماعی با مولفه های سبک زندگی، مجله پژوهش های جامعه شناختی، سال دهم، شماره ۲

- ضیایی پرور، حمید و عقیلی، سید و وحید (۱۳۸۸)، بررسی نفوذ شبکه های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی، فصلنامه علمی ترویجی (وزارت علوم) شماره ۸۰، ۲۳-۴۲
 - عدلی پور، صمد و سپهری، آسیه (۱۳۹۲)، شبکه اجتماعی فیسبوک و روابط خانوادگی کاربران جوان ایرانی، رسانه و خانواده، ۲(۲)، ۷۱-۹۳
 - عدلی پور، صمد و سلیمانی، حمید و مفاخری، اقبال (۱۳۹۳)، رابطه مصرف رسانه با هویت اجتماعی و سبک زندگی نوین در بین جوانان شهر تبریز، فصلنامه پژوهش ارتباطی، سال بیست و یکم شماره ۱۲۱، ۳-۱۴۶
 - مجردی، وحید و اسلامی، علی و جمال، سعید (۱۳۹۳)، بررسی وضعیت استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بین دانشجویان استان خراسان شمالی، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، ۱(۴)، ۸۵-۹۹
 - محمدی، مصطفی (۱۳۹۶)، تاثیر شبکه های اجتماعی و فضای مجازی بر میزان طلاق، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات، شماره ۴۷، ۸۷-۱۰۶
 - محمودی، علیرضا (۱۳۹۴)، شبکه های اجتماعی؛ ابعاد و مفاهیم. تهران: نشر ساکو.
 - مرادی، شهاب و رجب پور، مجتبی و کیان ارثی، فرحناز و حاجلو، نادر و رادبخش، ناهید (۱۳۹۳)، انگیزه استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی، فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۴(۱)، ۹۵-۱۱۸
- James, Leon. (۲۰۰۹). Cyber psychology: Principle of Creating Virtual